

DANIEL PETER JANÁČEK, O.PRAEM. OPAT STRAHOVSKÝ

Vánoce 2023 „Půlnoční“

„Tichá noc, svatá noc...“ – píseň, kterou už někteří ani nemohou slyšet, protože je příliš sentimentální, kýčovitá, banální a otřepaná, stal se z ní doják z obchoďáku.

Byla tenkrát v roce 1818 v Oberndorfu u Salzburgu, když mladý kněz Joseph Mohr a učitel Franz Gruber zpívali tuto píseň poprvé, tichá a svatá noc? Byla tenkrát před 2000 lety v Betlémě noc tichá a svatá? Je dnes naše noc tichá a svatá?

Podle legendy stojí za vznikem písně kostelní myš. Ta příslovečně chudá měla rozkousat varhaní měchy, i když nám archiváři řeknou, že text měl mladý kněz Mohr napsaný již v roce 1816 (rok po svém svěcení) na svém předchozím působišti. (Maria Pfarr) Jedno je jisté: píseň Tichá noc nepovstala z romantické, sváteční vánoční nálady, ale ze sociální a životní bídy. V Evropě bylo po napoleonských válkách, měnilo se klima, lidé prožívali nejstudenější zimy a špatná, neúrodná léta. V Oberndorfu se opět vylila řeka Salzach, lidé žili v nepředstavitelné bídě a trápení. Šestadvacetiletý vesnický kněz Joseph Mohr chtěl alespoň nějak posloužit svým lidem. Sám neměl život lehký. Byl nemanželským dítětem mušketýra a švadleny, za kmotra měl posledního salcburského kata, který si vylepšoval svoji pověst tím, že se stával kmotrem nemanželským dětem. Joseph Mohr to možná právě proto nikdy nedotáhl dál, než na pomocného kněze, který byl neustále překládán z místa na místo. Zemřel v roce 1848 na zápal plic ve Wagrain, tehdy zapomenutém salcburském kraji. Když budete lyžovat ve Ski Amade, zkuste si na něj vzpomenout. A Franz Gruber? Mohrův přítel, učitel, otec 12 dětí, ze kterých přežily jenom čtyři. Tito dva, Joseph Mohr a Franz Gruber, zpívali do noci lidské bídy, utrpení a strachu píseň Tichá noc, svatá noc. (varhaní improvizace)

Byla betlémská noc tichá a svatá?

V evangeliu jsme slyšeli, že Maria „porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo.“

Mladý pár bez možnosti ubytování nachází místo ve stáji. V chlévě není romantika. Je to romantické jenom pro toho, kdo to sám nemusí prožít. A pastýři, kteří nocovali a hlídali stáda pod širým nebem, u kterých se zastavil anděl? Ti měli vysloveně špatnou image: byli vnímáni jako necivilizovaní a nespolehliví, jako lidé, kterým se nedá věřit a kteří čas od času něco „šlohnou“. Ano, byli to muži, páchnoucí po zvířatech, potem a trusem, lidé na okraji. Proč právě jejich společnost navštívil vznešený a jemný posel Nejvyššího? Proč nezaletěl do centra tehdejší moci, do Říma, nebo alespoň do královského paláce do Jeruzaléma? Nebo do nějakého náboženského či vědeckého centra v Řecku? Proč právě na pole, do pouště, do nepořádku, k negramotným lidem? Proč v noci k temným postavám? Jeho návštěva byla plánovaná a cílená. Protože tímto způsobem Bůh přivedl minulost Izraele k novému začátku, vzpomínku k počátku nových dějin. Abrahám, Izák, Jákob... všichni praotcové Izraele byli pastýři a kočovníci, neusídlení lidé, kteří žili venku a chodili se svými velkými stády. Bůh staví na tomto počátku dějin, když nyní znovu píše nové dějiny Izraele. Papež Benedikt kdysi řekl: „Bůh je tak velký, že se může stát malým. Bůh je tak mocný, že se dokáže učinit bezbranným

a přichází k nám jako bezbranné dítě, abychom ho mohli milovat. Bůh je tak dobrý, že se zřiká své božské nádhery a sestupuje do stáje, abychom ho našli a aby se nás jeho dobrota dotkla, nakazila a dál skrze nás působila. To jsou Vánoce.“ (varhaní improvizace)

Je naše noc tichá a svatá?

Naše společnost se otřásla nejdříve vraždou v klánovickém lese, ve čtvrtek pak terorem na Filosofické fakultě. Původce se vyznal z nenávisti k celému světu. Společnost se otřásá se útoky nenávisti na sociálních sítích i v politice. Kousek na východ od nás (a i jinde) lidé stále umírají v nesmyslných válkách. Projevujeme lítost nad zmařenými životy, soucítíme s těmi, kteří zbytečně ztrácejí své nejbližší. Nežijeme ve svatých nocích ani svatých dnech. Nežijeme ve svatých vztazích, rodinách a společenstvích. Přesto, a spíše právě proto se odvažujeme slavit svatou noc. Slavíme tajemství Boha, který přichází v noci, v tichu, do naší tmy, smutku, bezradnosti i beznaděje. Přichází k nám, sdílí s námi náš úděl a nese nás.

Dietrich Bonhoeffer si troufal napsat: „Bůh nepřijal jednoho člověka, nevezal na sebe jednoduše jednu lidskou bytost, lidskou podobu, kůži, kosti, krev a mozek. Bůh nás spíše přijal jako lidstvo. Ne jednoho člověka, ale lidstvo. Nosí naše maso a krev. Nosí nás. Přijal nás. Nepřichází jen tak, neabsolvuje dlouhou a riskantní cestu nadarmo. Nestane se jen jedním z nás. Přijímá lidstvo. Přijímá nás. Ať je kdekoli, v jeho jeslích jsme i my.“

To, o čem zpíváme a na co se díváme a co vyvolává náš úžas, není nic menšího než skutečnost, že nás nese Novorozeně v jesličkách. Nese to, co nám dělá potíže, a říká: dovol, abych ti pomohl. Podporuje nás tam, kde jsme selhali, a slibuje: bude ti odpuštěno, skutečně a bez „kdyby“ a „ale“. Nese to, čeho se bojíme, a říká: dostanu tě z toho. Nese naši křehkost a smrtelnost a říká: tohle není konec. Mám život, kterému se smrt nevyrovná. Přijímá lidstvo, tebe i mě. Jsme přijati Bohem.“

To je také zcela nesentimentální poselství písně Tichá noc: že v temných nocích a ve špatných časech je těm, kteří sedí v temnotě, zaslíbena spása. Toto poselství je útěchou a také výzvou, dotknout se vánočního tajemství, nechat se jím přetvořit a předat ho dál.

Možná Joseph Mohr a Franz Gruber zpívali o něčem, co jim v jejich životě chybělo. Zpívali o tom, v co doufali a co nalézali jenom ve své víře. Možná právě proto se dokáže jejich píseň dotknout tolika lidí v jejich touze po domově, po bezpečí, po spáse. Zapějme jejich píseň také my tady a teď: (Tichá noc...)